

KOMISJONI TEATIS

**Tööstusheidete direktiivi 2010/75/EL artikli 22 lõike 2 kohane Euroopa Komisjoni suunis
lähteolukorra aruannete kohta**

(2014/C 136/03)

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	3
2.	Käesoleva suunise eesmärk	4
3.	Käesoleva suunise kohaldamisala	4
4.	Lähteolukorra aruannet käsitlevad õigusnormid	4
4.1.	Tööstusheidete direktiivi asjakohane tekst	4
4.2.	Tööstusheidete direktiivis kasutatud võtmesõnad ja -väljendid	6
4.3.	Prügiladirektiiv	6
5.	Lähteolukorra aruande koostamise etapid	7
5.1.	1. etapp: Käitises praegu kasutatavate, toodetavate või keskkonda lastavate ohtlike ainete kindlakstegemine	9
5.2.	2. etapp: Asjakohaste ohtlike ainete kindlakstegemine	9
5.3.	3. etapp: Tegevuskoha saastumise võimaluse hindamine	10
5.4.	4. etapp: Tegevuskoha varasem kasutus	11
5.5.	5. etapp: Keskkonnatingimused	12
5.6.	6. etapp: Tegevuskoha kirjeldus	13
5.7.	7. etapp: Tegevuskoha uuring	13
5.8.	8. etapp: Lähteolukorra aruande koostamine	15
	Liide – lähteolukorra uuring ja kontrollnimekiri lähteolukorra aruande jaoks	17

1. SISSEJUHATUS

Tööstusheidete direktiivi 2010/75/EL artikli 22 lõikes 1 on sätestatud: „Ilma et see piiraks direktiivi 2000/60/EÜ, direktiivi 2004/35/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/118/EÜ (mis käsitleb põhjavee kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest) ⁽¹⁾ ning pinnasekaitset käsitlevate asjakohaste liidu õigusaktide kohaldamist, kehtestab pädev asutus loa tingimused, et tegevuse täieliku lõpetamise korral tagada vastavus käesoleva artikli lõigetega 3 ja 4”.

Artikli 22 lõiked 2–4 sisaldavad sätteid asjakohaste ohtlike ainete kasutamist, tootmist või keskkonda laskmist hõlmava tegevuse täielikuks lõpetamiseks, et ennetada ja vähendada pinnase ja põhjavee võimalikku saastumist selliste ainetega. Peamine vahend selleks on „lähteolukorra aruanne”. Kui tegevus on seotud asjakohaste ohtlike ainete kasutamise, tootmise või keskkonda laskmisega ning pidades silmas pinnase ja põhjavee võimalikku saastumist, koostatakse lähteolukorra aruanne enne käitise tegevuse alustamist või enne käitise loa esmakordset ajakohastamist pärast 7. jaanuari 2013. Lähteolukorra aruande alusel hinnatakse, milline on olukord käitise tegevuse täieliku lõpetamise ajal võrreldes lähteolukorraga. Kui muude liidu või siseriiklike õigusaktide kohaselt esitatud teave kajastab olukorda aruande koostamise ajal, võib selle teabe lisada lähteolukorra aruandesse või selle juurde.

Tööstusheidete direktiivi artikli 3 punkti 19 kohaselt peab lähteolukorra aruanne sisaldama andmeid pinnase ja põhjavee saastumise kohta asjakohaste ohtlike ainetega.

⁽¹⁾ ELT L 372, 27.12.2006, lk 19.

Artikli 22 lõike 2 kohaselt peab lähteolukorra aruanne sisaldama vähemalt järgmist teavet:

- „a) tegevuskohal praegu toimuvaid ja võimaluse korral varem toimunud tegevusi käsitlev teave; ning
- b) võimaluse korral olemasolev teave pinnase ja põhjavee mõõtmiste kohta, mis kajastab aruande koostamise ajal olnud olukorda, või teise võimalusena pinnase ja põhjavee uute mõõtmiste kohta, milles uuritakse pinnase ja põhjavee saastumise võimalust asjaomases käitises kasutatud, toodetud või keskkonda lastud ohtlike ainetegega.”

Tööstusheidete direktiivi artikli 22 lõike 2 viimase lõigu kohaselt kehtestab komisjon suunised, mis käsitlevad lähteolukorra aruande sisu.

Käesolevas teatises kehtestatud suunised on liikmesriikidele kasutamiseks tööstusheidete direktiivi rakendamisel. Komisjon kasutab neid lähteolukorra aruandega seotud teabe hindamisel, mille liikmesriigid esitavad tööstusheidete direktiivi rakendamise aruannetes.

Käesolevat suunist võib üldiselt kohaldada kõigile käitistele, mis kuuluvad tööstusheidete direktiivi II peatüki reguleerimisalasse. Siiski on oluline, et käitise tasandil lähteolukorra aruande väljatöötamiseks vajalike meetmete üle otsustamisel võetaks arvesse seda, et aruanne peab olema võimalikult põhjalik. Käitaja huvides on tagada, et pinnase ja põhjavee saastumise tase määratletaks lähteolukorra aruandes piisavalt üksikasjalikult, kuna seda teavet kasutatakse hiljem selleks, et määrata kindlaks, milline saaste on asjaomase käitise tegevuse käigus võrdlusaluse määramisest alates suurenenud.

2. KÄESOLEVA SUUNISE EESMÄRK

Käesoleva suunise eesmärk on praktilisel viisil selgitada tööstusheidete direktiivi sõnastust ja eesmärki, et liikmesriigid rakendaksid seda ühtsel viisil. Siiski ei ole see tööstusheidete direktiivi tõlgendus õiguslikult siduv. Ainuke õiguslikult siduv tekst on tööstusheidete direktiivi tekst. Lisaks võib tööstusheidete direktiivi ametliku tõlgenduse anda ainult Euroopa Liidu Kohus.

3. KÄESOLEVA SUUNISE KOHALDAMISALA

Käesolevas suunises antakse teavet lähteolukorra aruannet käsitlevate õigussätete kohta ja see hõlmab järgmisi tööstusheidete direktiivi artikli 22 elemente, mida tuleks lähteolukorra aruandes käsitleda:

- i) lähteolukorra aruande vajalikkuse kindlaksmääramine;
- ii) lähteolukorra uuringute kavandamine;
- iii) proovivõtustrateegia kavandamine;
- iv) lähteolukorra aruande koostamine.

Käesolev suunis ei hõlma artikli 22 neid elemente, milles käsitletakse tegevuse täieliku lõpetamise korral võetavaid meetmeid, mida on kirjeldatud artikli 22 lõikes 3 ja 4.

4. LÄHTEOLUKORRA ARUANNET KÄSITLEVAD ÕIGUSNORMID

4.1. Tööstusheidete direktiivi asjakohane tekst

Lähteolukorra aruannetega on seotud tööstusheidete direktiivi teksti järgmised olulised osad.

Artikkel 3 – Mõisted

2) „saastus” – inimtegevusest tulenev ainete, vibratsiooni, soojuse või müra otsene või kaudne väljutamine õhku, vette või pinnasesse, mis võib ohustada inimeste tervist või keskkonna kvaliteeti, põhjustada varalist kahju või kahjustada või häirida keskkonna puhkeotstarbelist või muud õiguspärast kasutamist;

3) „käitis” – paikne tehniline üksus, kus viiakse läbi üht või mitut I lisa või VII lisa 1. osas loetletud tegevusvaldkonda ja muud samas tegevuskohas toimuvat tegevust, mis on tehniliselt otseselt seotud kõnealustes lisades loetletud tegevusvaldkondadega ja mis võib mõjutada heidet ja saastust;

18) „ohtlikud ained” – ained või segud, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 1272/2008 (mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist) artiklis 3;

19) „lähteolukorra aruanne” – andmed pinnase ja põhjavee saastatuse kohta asjakohaste ohtlike ainete kohta;

20) „põhjavesi” – põhjavesi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiivi 2000/60/EÜ (millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik) artikli 2 punktis 2 sätestatud määratlusele;

21) „pinnas” – maakoore pindmine kiht, mis asub aluspõhjakiivimi ja maapinna vahel. Pinnasesse kuuluvad mineraalide osakesed, orgaaniline aine, vesi, õhk ja elusorganismid.

Artikkel 12 – Loataotlused

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed selle tagamiseks, et loataotluses on andmed, mis kirjeldavad:

d) tingimusi käitise tegevuskohal;

e) vajaduse korral lähteolukorra aruanne kooskõlas artikli 22 lõikega 2.

Artikkel 22 — Tegevuse lõpetamine

2. Kui tegevus on seotud asjakohaste ohtlike ainete kasutamise, tootmise või keskkonda laskmisega ja pidades silmas pinnase ja põhjavee võimalikku saastumist käitise tegevuskohas, käitaja koostab ja esitab pädevale asutusele lähteolukorra aruande enne käitise tegevuse alustamist või enne käitise loa esmakordset ajakohastamist pärast 7. jaanuari 2013.

Lähteolukorra aruanne sisaldab pinnase ja põhjavee saastumise kindlaksmääramiseks vajalikke andmeid, et kvantitatiivselt võrrelda olukorda tegevuse täieliku lõpetamise korral.

Lähteolukorra aruanne sisaldab vähemalt järgmisi andmeid:

a) tegevuskohal praegu toimuvaid ja võimaluse korral varem toimunud tegevusi käsitlev teave;

b) võimaluse korral olemasolev teave pinnase ja põhjavee mõõtmiste kohta, mis kajastab aruande koostamise ajal olnud olukorda, või teise võimalusena pinnase ja põhjavee uute mõõtmiste kohta, milles uuritakse pinnase ja põhjavee saastumise võimalust asjaomases käitises kasutatud, toodetud või keskkonda lastud ohtlike ainete kohta.

Kui muude liidu või siseriiklike õigusaktide kohaselt koostatud teave vastab käesoleva lõike nõuetele, võib selle teabe lisada esitatud lähteolukorra aruandele.

Komisjon kehtestab lähteolukorra aruande sisu käsitlevad suunised.

3. Tegevuse täieliku lõpetamise korral hindab käitaja pinnase ja põhjavee saastumist käitises kasutatud, toodetud või keskkonda lastud asjakohaste ohtlike ainete kohta. Kui võrreldes lõikes 2 osutatud lähteolukorra aruandes esitatud seisundiga on käitis põhjustanud pinnase või põhjavee märkimisväärse saastumise, võtab käitaja vajalikud meetmed nimetatud saastumise vähendamiseks, et taastada tegevuskoha lähteolukorra aruandes esitatud seisund. Sellel eesmärgil võib arvesse võtta nimetatud meetmete tehnilist teostatavust.

Tegevuse täieliku lõpetamise korral ja juhul kui enne käitise loa esmakordset ajakohastamist pärast 7. jaanuari 2013 käitaja lubatud tegevuse tõttu tekkinud tegevuskoha pinnase ja põhjavee saastumine kujutab olulist ohtu inimeste tervisele või keskkonnale, ja võttes arvesse kooskõlas artikli 12 lõike 1 punkti d kohaselt kehtestatud käitise tegevuskoha tingimusi, võtab käitaja, ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, vajalikud meetmed, mille eesmärk on asjakohaste ohtlike ainete eemaldamine, nende sisalduse kontrollimine, piiramine või vähendamine pinnases, nii et tegevuskoht selle praegust või heakskiidetud tulevast kasutamiseviisi arvestades ei kujutaks endast enam nimetatud ohtu.

4. Kui käitaja ei pea koostama lõikes 2 osutatud lähteolukorra aruannet, võtab ta tegevuse täieliku lõpetamise korral lubatud tegevuse tulemusena ja kooskõlas artikli 12 lõike 1 punktis d kehtestatud käitise tegevuskoha tingimustega vajalikud meetmed, mille eesmärk on asjakohaste ohtlike ainete eemaldamine, nende sisalduse kontrollimine, piiramine või vähendamine, nii et tegevuskoht selle praegust või heakskiidetud tulevast kasutamist viisi arvestades ei kujutaks endast enam märkimisväärset ohtu inimeste tervisele ega keskkonnale pinnase ja põhjavee saastumise tõttu.

4.2. Tööstusheidete direktiivis kasutatud võtmesõnad ja -väljendid

Käesoleva suunise kohaldamiseks esitatakse järgmised selgitused, et hõlbustada arusaamist järgmistest tööstusheidete direktiivi kontekstis kasutatavatest terminitest.

„Asjakohased ohtlikud ained” (artikli 3 punkt 18 ja artikli 22 lõike 2 esimene lõik) on määruse (EÜ) nr 1272/2008 (mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist) (edaspidi „CLP-määrus”) artiklis 3 määratletud ained või segud, mis oma ohtlikkuse, liikuvuse, püsivuse ja biolagundatavuse või muude omaduste tõttu võivad saastada pinnast või põhjavett ning mida käitises kasutatakse, toodetakse või sealt keskkonda lastakse.

„Pinnase ja põhjavee võimalik saastumine käitise tegevuskohas” (artikli 22 lõike 2 esimene lõik) hõlmab mitmeid olulisi elemente. Esiteks tuleks lähteolukorra aruandes nõuetekohaselt arvesse võtta asjakohaste ohtlike ainete koguseid. Kui kõnealuseid aineid kasutatakse, toodetakse või lastakse keskkonda väga väikestes kogustes käitise tegevuskohas, on saastumise võimalus lähteolukorra aruande seisukohast tõenäoliselt ebaoluline. Teiseks tuleb lähteolukorra aruannetes arvesse võtta käitise tegevuskoha pinnase ja põhjavee omadusi ja nende mõju pinnase ja põhjavee saastumise võimalikkusele. Kolmandaks võib olemasolevate käitiste puhul võtta arvesse nende omadusi, kui need on sellised, et saastumine on tegelikkuses võimatu.

Mõistet **„saastumine”** käsitatakse kattuvana tööstusheidete direktiivi artikli 3 lõikes 2 määratletud mõistega **„reostus”**.

„Kvantitatiivne võrdlemine” (artikli 22 lõike 2 teine lõik) tähendab, et peab olema võimalik võrrelda lähteolukorra aruandes kirjeldatud saastumise ulatust ja määra olukorraga käitise tegevuse täieliku lõpetamise ajal. Seega on kõnealuse mõiste kasutamisega artikli 22 lõikes 2 üksnes kvalitatiivne võrdlemine välistatud. Käitaja huvides on tagada piisavalt täpne kvantifitseerimine, et võimaldada sisulist võrdlemist käitise tegevuse täieliku lõpetamise korral.

„Pinnase ja põhjavee saastumise kindlaksmääramiseks vajalike andmete” (artikli 22 lõike 2 teine lõik) puhul eeldatakse, et need sisaldavad vähemalt järgmist kahte elementi:

- käitise tegevuskohas praegu toimuv tegevus ja võimaluse korral selle varasem kasutus. Selle sätte kontekstis tuleks väljendi **„võimaluse korral”** all mõista seda, et teave on käitise käitajale kättesaadav, pidades siiski meeles, et selline varasemat kasutust käsitlev teave peab olema usaldusväärne;
- teave nende asjakohaste ohtlike ainete kontsentratsiooni kohta, pinnases ja põhjavees, mida käitises hakatakse kasutama, tootma või keskkonda laskma. Kui aruande koostamise ajal on teada, et käitise tegevuskohas pärastpoole toimuvate muutuste tulemusena võidakse hakata kasutama, tootma või keskkonda laskma täiendavaid ohtlikke aineid, soovitatakse lisada ka teave selliste asjakohaste ohtlike ainete kontsentratsiooni kohta pinnases ja põhjavees. Kui sellist teavet veel ei ole, tuleks teha uusi mõõtmisi, kui on olemas võimalus pinnase ja põhjavee saastumiseks ohtlike ainete, mida käitises hakatakse kasutama, tootma või keskkonda laskma (vt ka eespool mõiste „kvantitatiivne” tähendus).

4.3. Prügiladirektiiv

Tööstusheidete direktiivis on prügilad konkreetset liiki tegevusvaldkond (I lisa, tegevusvaldkond 5.4), kuna need on hõlmatud ka nõukogu direktiiviga 1999/31/EÜ prügilate kohta (prügiladirektiiv). Prügiladirektiivi artikli 1 lõikest 2 selgub, et nende prügilate kohta, mille suhtes kohaldatakse saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivi 2008/1/EÜ (edaspidi „IPPC-direktiiv”), on asjakohased tehnilised nõuded esitatud prügiladirektiivis ning nende nõuete täitmise korral loetakse IPPC-direktiivi asjakohased nõuded täidetuks.

Kuna endine IPPC-direktiiv esi sisaldanud tööstusheidete direktiivi artikli 22 sätteid, ei saa järeldada, et prügilate puhul ei ole lähteolukorra aruanne nõutav. Prügiladirektiivi sätetega, eelkõige selle I lisa punktiga 3 (pinnase ja põhjavee kaitse üldnõuded) tuleks tagada, et ohtlikud materjalid ei satuks pinnasesse ega põhjavette. Lisaks sisaldab prügiladirektiiv mitut kasulikku elementi lähteolukorra aruande koostamiseks, mida tuleks juhtumipõhiselt täiendada. Pinnase ja põhjavee seisundi kvantitatiivseks määramiseks võib vaja minna konkreetset korda ja meetodeid, et võtta arvesse prügila eripära (põhja vooderdamine). Kui prügila alal leiavad aset muud otseselt seotud tegevused, võib see asjaolu iseenesest nõuda lähteolukorra aruande koostamist.

5. LÄHTEOLUKORRA ARUANDE KOOSTAMISE ETAPID

Selleks, et teha kindlaks, kas konkreetses olukorras on vaja koostada lähteolukorra aruanne, ning lähtearuande enda koostamiseks tuleks täita mitu olulist ülesannet.

See protsess hõlmab kaheksat etappi, mis koosnevad järgmistest peamistest sammudest:

1.–3. Etapp: otsustatakse, kas lähteolukorra aruanne on vajalik;

4.–7. Etapp: määratakse kindlaks, kuidas lähteolukorra aruanne tuleb koostada;

8.etapp: määratakse kindlaks aruande sisu.

Kui 1.–3. etapis tõendatakse olemasoleva teabe põhjal, et lähteolukorra aruanne ei ole vajalik, ei ole järgmiste etappide läbimine vajalik. Sellist tõendamist käsitlev teave, sealhulgas selle otsuse põhjused tuleks talletada ning hoida seda pädeva asutuse valduses.

Võib juhtuda, et käitis, kes ei ole kohustatud koostama lähteolukorra aruannet, muudab tulevikus tegevusalasid nii, et lähteolukorra aruanne on vajalik. Näiteks juhul, kui on kavas ohtlikud ained uues protsessis esmakordselt kasutusele võtta. Sel juhul hinnatakse kooskõlas käesoleva suunisega uuesti vajadust koostada lähteolukorra aruanne seoses loa ajakohastamisega.

Võimaluse korral tuleks 1.–5. etapi läbimisel kasutada juba olemasolevat teavet.

Mõnel juhul saab lähteolukorra aruande eri osade koostamisel kasutada direktiivi 2011/92/EL (teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta) nõuete kohaselt esitatud teavet.

Ka järgmised teabeallikad võivad olla asjakohased lähteolukorra aruande koostamisel:

- ohtlike ainete seotud suurõnnetuste ohu ohjeldamist käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta direktiivi 2012/18/EL (Seveso III direktiiv) kontekstis kogutud teave, eelkõige seoses 4. etapiga;
- parima võimaliku tehnika (PVT) viitedokumentides (eelkõige PVT-viitedokument ladustamisel eralduvate heidete käitlemise kohta) sisalduv teave, eelkõige seoses 6. ja 7. etapiga.

Kui see siiski ei ole võimalik, tuleks koguda uut teavet.

Kuigi etapid on viitamise hõlbustamiseks nummerdatud ühest kaheksani, on neid võimalik läbida ka muus järjekorras või samaaegselt.

Tabel 5.1.

Lähteolukorra aruande koostamise peamised etapid

Etapp	Tegevus	Eesmärk
1.	Teha kindlaks, milliseid ohtlikke aineid käitises kasutatakse, toodetakse või keskkonda lastakse ning koostada nende ohtlike ainete loetelu.	Määrata kindlaks, kas ohtlikke aineid kasutatakse, toodetakse või lastakse keskkonda, et otsustada, kas on vaja koostada ja esitada lähteolukorra aruanne.
2.	Teha kindlaks, millised 1. etapis tuvastatud ohtlikud ained on „asjakohased ohtlikud ained” (vt punkt 4.2). Jätta kõrvale need ohtlikud ained, mis ei põhjusta pinnase või põhjavee saastumist. Põhjendada teatavate ohtlike ainete väljajätmist käsitlevaid otsuseid ning need dokumenteerida.	Piirduda otsustamisel, kas lähteolukorra aruanne on vaja koostada ja esitada, edasine käsitlemine üksnes asjakohaste ohtlike ainetega.
3.	Teha iga 2. etapis väljaselgitatud asjakohase ohtliku aine puhul kindlaks tegelik võimalus pinnase või põhjavee saastumiseks käitise tegevuskohas, sealhulgas kõnealuste ainete keskkonda laskmise tõenäosus ja selle tagajärjed, võttes arvesse eelkõige järgmist: — kõigi ohtlike ainete või sarnaste ohtlike ainete rühmade kogused; — kuidas ja kus ohtlikke aineid ladustatakse, kasutatakse ja transporditakse käitise ümbruses; — kus on oht nende ainete keskkonda sattumiseks; — olemasolevate käitiste puhul ka meetmed, mis on võetud selleks, et pinnase või põhjavee saastumine oleks tegelikkuses võimatu.	Teha asjakohaste ohtlike ainete keskkonda sattumise tõenäosuse põhjal kindlaks, millised kõnealused ained kujutavad endast käitise tegevuskoha saastamise võimalikku ohtu. Selliste ainete kohta tuleb esitada teave lähteolukorra aruandes.
4.	Esitada teave käitise tegevuskoha varasema kasutuse kohta. Võtta arvesse kättesaadavaid andmeid ja teavet: — seoses käitise tegevuskoha praeguse kasutamisega ning ohtlike ainete varasema keskkonda sattumisega, mis võib põhjustada saastumist. Eelkõige võtta arvesse õnnetus- või vahejuhtumeid, tavatoimingute käigus toimunud lekkeid, muutusi käitamises, käitise tegevuskoha pinnakatet, muutusi ohtlike ainete kasutamises; — käitise tegevuskoha varasem kasutus, mille tulemusena võis keskkonda sattuda kas olemasolevas käitises praegu kasutatavaid, toodetavaid või keskkonda lastavaid või muid ohtlikke aineid. Nende andmete kogumisel võib olla abiks eelmiste uurimisaruannete läbivaatamine.	Teha kindlaks võimalikud allikad, mille tulemusena võisid keskkonda sattuda 3. etapis kindlakstehtud ohtlikud ained, mis on käitise tegevuskohas juba olemas.

Etapp	Tegevus	Eesmärk
5.	Teha kindlaks keskkonnatingimused käitise tegevuskohas, sealhulgas: — topograafia; — geoloogilised omadused; — põhjavee voolu suund; — muud võimalikud ainete edasikandumise võimalused, nt äravoolud ja teeninduskanalid; — keskkonnanähtused (nt konkreetsed elupaigad, liigid, kaitsealad jne) ning — ümbruskonna maa kasutus.	Määrata kindlaks, kuhu keskkonda lastavad ohtlikud ained võivad sattuda ja kust neid otsida. Samuti teha kindlaks potentsiaalselt ohustatud keskkonnanähtused ja vastuvõtjad ning kus selles piirkonnas toimub muu tegevus, mille tulemusena lastakse keskkonda samu ohtlikke aineid ja mis võib põhjustada nende kandumise käitise tegevuskohta.
6.	Kasutada 3.–5. etapi tulemusi käitise tegevuskoha kirjeldamiseks, eelkõige näidata varasema saaste asukoht, liik, ulatus ja kogus ning võimalikud tulevased saasteallikad, märkides ära tõenäoliselt mõjutatavad pinnasekihid ja põhjavee ning seostades omavahel saasteallikad, saaste võimalikud levikuteed ja tõenäoliselt mõjutatavad vastuvõtjad.	Teha kindlaks käitise tegevuskohas olemasoleva saaste asukoht, laad ja ulatus ning määrata kindlaks, millist pinnasekihti ja põhjavett selline saaste võib mõjutada. Võrrelda tulemusi võimaliku tulevase heitega, et näha, kas piirkonnad kattuvad.
7.	Kui on piisavalt teavet, et määrata 1.–6. etapi põhjal koguseliselt kindlaks pinnase ja põhjavee saastumine asjakohaste ohtlike ainetega, siis liikuge otse 8. etappi. Kui teave on ebapiisav, tuleb sellise teabe kogumiseks teostada tegevuskoha uuring. Sellise uuringu üksikasjad tuleks kokku leppida pädeva asutusega.	Koguda täiendavat teavet, kui see on vajalik, et määrata koguseliselt kindlaks pinnase ja põhjavee saastumine asjakohaste ohtlike ainetega.
8.	Koostada käitise kohta lähteolukorra aruanne, milles on koguseliselt kindlaks määratud pinnase ja põhjavee saastumine asjakohaste ohtlike ainetega.	Esitada lähteolukorra aruanne kooskõlas tööstusheidete direktiiviga.

Kõiki kaheksat etappi selgitatakse täpsemalt allpool.

5.1. 1. etapp. Käitises praegu kasutatavate, toodetavate või keskkonda lastavate ohtlike ainete kindlakstegemine

Koostada loetelu kõigist ohtlikest ainetest, mida käitise piirides esineb (kas toorainena, toodetena, pooltoodetena, kõrvalsaadustena, heitena või jäätmetena). See peaks hõlmama kõiki ohtlikke aineid, mis on seotud nii tööstusheidete direktiivi I lisa tegevusaladega kui ka nendega otseselt seotud tegevusaladega, mis on tehniliselt seotud käitises toimuva tegevusega ja mis võib põhjustada pinnase või põhjavee saastumist.

Kui ohtlikud ained on loetletud kaubanduslike nimetuste all, tuleks nimetada ka ainete keemilised komponendid. Segude või ühendite puhul tuleks nimetada suurima sisaldusega keemilise komponendi suhteline osakaal.

5.2. 2. etapp. asjakohaste ohtlike ainete kindlakstegemine

Iga 1. etapis koostatud loetellu kantud ohtliku aine puhul määratakse kindlaks saastumise võimalik risk selliste keemiliste ja füüsikaliste omaduste põhjal nagu koostis, füüsikaline olek (tahke, vedel, gaasiline), lahustuvus, toksilisus, liikuvus, püsivus jne. Selle teabe põhjal tuleks määrata kindlaks, kas aine võib põhjustada pinnase ja põhjavee saastumist või mitte. Andmed ja nende tõlgendamisel kasutatud põhimõtted tuleks esitada nii, et lähteolukorra aruandest tuleks selgelt välja, miks konkreetset ainet on arvesse võetud või mitte.

Kui ainete rühmal on sarnased omadused, võib neid käsitada koos, eeldusel et rühma kohta on esitatud põhjendus.

Teabeallikad võivad hõlmata klassifitseerimis- ja märgistusandmeid, mis sisaldavad teavet määruse (EÜ) nr 1272/2008 (CLP-määrus) alusel teatatud ainete klassifitseerimise ja märgistamise kohta, ning keemilist teavet määruse (EÜ) nr 1907/2006 (kemikaalimäärus REACH) kohaselt registreeritud ainete kohta. Muud teabeallikad võivad samuti sisaldada riskihindamisaruandeid 141 kemikaali kohta vastavalt nõukogu määrusele (EMÜ) nr 793/93 (olemasolevate ainete määrus). Kõigi nende allikatega on võimalik tutvuda Euroopa Kemikaaliameti veebisaidil⁽¹⁾.

Kui on selge, et käitises kasutatavad, toodetavad või keskkonda lastavad ohtlikud ained ei põhjusta pinnase ja põhjavee saastumist, ei ole vaja lähteolukorra aruannet koostada.

Kindlakstehtud asjakohaseid ohtlikke aineid tuleks käsitleda edasi 3. etapis.

5.3. 3. etapp. Tegevuskoha saastumise võimaluse hindamine

Iga teises etapis käsitlemiseks valitud ainet tuleks vaadelda seoses konkreetse asukohaga, et määrata kindlaks, kas on olemas asjaolud, mis võivad põhjustada kas ühe- või mitmekordse heite tulemusena aine sattumise keskkonda koguses, mis võib viia saastumiseni.

Konkreetsed küsimused, mida tuleks kaaluda, on järgmised:

- i) iga käideldava, toodetava või keskkonda lastava ohtliku aine kogus seoses selle keskkonnamõjuga.

Tuleb pidada silmas seda, et aine pidev piiratud koguses lekkimine teatava aja jooksul võib põhjustada märkimisväärset saastumist. Kui on olemas teave ohtlike ainete sisendi ja väljundi kohta, tuleks seda uurida, et määrata kindlaks võimalik heide pinnasesse ja põhjavette;

- ii) iga ohtliku aine asukoht käitise tegevuskohas (näiteks kuhu see aine tuuakse, kus seda ladustatakse, kasutatakse, transporditakse käitise territooriumil, keskkonda lastakse jne). Sealjuures peetakse eelkõige silmas pinnase ja põhjavee omadusi käitise selles osas;
- iii) olemasolevate käitiste puhul: saaste piiramise mehhanismide olemasolu ja terviklikkus, käitise tegevuskoha pinnakatte laad ja tingimused, äravoolude asukoht, teeninduskanalid või muud saaste edasikandumise võimalused.

Tuleb välja selgitada, milline on asjakohaste ohtlike ainete ladustamise, käitlemise ja kasutamise meetod ning kas on olemas piiravad mehhanismid heite leviku vältimiseks (nt kaitsevallid, kõva pind, käitlemise kord).

Käitise tegevuskohta tuleb põhjalikult füüsiliselt inspekteerida, et kontrollida heite keskkonda sattumise vältimiseks võetud meetmete terviklikkust ja tõhusust.

Näiteid kogutava teabe kohta:

- kas struktuurid ja pinnakate on mõranenud või kahjustunud. Teha kindlaks, kas heite võimaliku tekkekoha läheduses on vuuke või pragusid;
- kas on märke keemilisest kahjustusest betoonpindadel;
- kas protsessis kasutatavad äravoolud on heas korras. Kui see on ohutu, kontrollida kanalisatsiooni- ja sadeve-tekaevusid ning avatud äravoolukohti;
- teha kindlaks äravooluteed, teeninduskoridorid jne ning määrata suudmekohad;
- teha kindlaks märgid juba toimunud heitest, uurida selle laadi ja ulatust ning kaaluda uute heitkoguste keskkonda sattumise tõenäosust;
- teha kindlaks, kas käitise tegevuskohas esineb ohtlike ainete otsest või kaudset heidet maapinda või põhjavette.

Lähtudes eespool esitatud asjaoludest, tuleks kirjeldada tingimusi, mille korral võivad saasteained sattuda pinnasesse või põhjavette, ja selle toimumise tõenäosust ning teha kindlaks ained, mis võivad keskkonda sattuda ja mille tulemusena võib tekkida saastumise oht.

⁽¹⁾ <http://echa.europa.eu/information-on-chemicals/>

Tingimused, mille korral võivad saasteained keskkonda sattuda, on järgmised:

Õnnetused/vahejuhtumid, nt tsisterni ümberminek tegevuskohas asuval teel, anuma purunemine, maa-aluse tsisterni leke, tihendi purunemine, juhuslik leke, äravoolu purunemisest tingitud lekked, tulekahju.

Tavatoimingud, nt lekked tarnimise ajal või toruliidetest, väiksemad lekked toote dekanteerimise või ülekandmise ajal, ummistunud või katkiseist äravoolust tingitud lekked, praod betoonpinnal.

Kavandatud heide nt maapinda või põhjavee.

Kui on ilmne, et käitises kasutatavate, toodetavate või keskkonda lastavate ohtlike ainete kogus või tegevuskoha pinnase ja põhjavee omadused on sellised, et puudub märkimisväärne võimalus pinnase või põhjavee saastumiseks, ei ole lähteolukorra aruanne vajalik.

Lähteolukorra aruannet ei nõuta ka selliste olemasolevate käitiste puhul, kus rakendatakse meetmeid, mille tulemusena on pinnase või põhjavee saastumine praktikas võimatu.

Kui pärast kõnealuse etapi läbimist ollakse seisukohal, et lähteolukorra aruannet ei ole vaja, eeldatakse siiski, et käitaja dokumenteerib vastava otsuse koos põhjendustega ning pädev asutus hindab seda otsust täiendavalt ja hoiab oma valduses.

5.4. 4. etapp. Tegevuskoha varasem kasutus

Käesoleva punkti eesmärk on määrata kindlaks, milliseid 3. etapis kindlakstehtud asjakohaseid ohtlikke aineid võib tegevuskoha pinnases ja põhjavees senise tegevuse tulemusena juba esineda ning kas kohad, kus neid aineid leidub, kattuvad võimalike tulevaste heitekohtadega.

Tegevuskoha varasemat kasutust käsitleva teabe puhul tuleks arvesse võtta nii i) tegevuskoha varasemat kasutust enne praeguse/kavandatud käitise kasutuselevõttu kui ka ii) praeguse/kavandatud käitise varasemat käitamist järgmiselt:

- i) loetleda tegevuskoha varasema kasutamise viisid alates ajast, mil ala oli hoonestamata kuni kavandatud käitise ehitamiseni. Teha kindlaks, kas kõnealuste kasutusviisidega võivad olla seotud 3. etapis kindlakstehtud asjakohased ohtlikud ained. Kui jah, siis kus neid aineid tõenäoliselt käideldi, kui tõenäoline on, et need sattusid pinnasesse või põhjavee ning milliseid (kui üldse) parandusmeetmeid on võetud? Võimaluse korral tuleks kasutada konkreetset tegevuskohta käsitlevaid andmeid;
- ii) sellise käitise puhul, mis lähteolukorra aruande koostamise ajal juba tegutses, teha kindlaks, kui tõenäoline on, et tegevuskohas varem teostatud toimingute ajal sattusid saasteained keskkonda? Konkreetsed kaalumist väärivad punktid on järgmised:
 - selliste varem toimunud õnnetuste, vahejuhtumite või otsese heite (lubatud või mitte) toimumiskoht, laad ja ulatus, mille tulemusena võivad asjakohased ohtlikud ained olla sattunud pinnasesse või põhjavee;
 - milliseid muudatusi või parandusi on tehtud protsessis, käideldavates kemikaalides, ladustuskohtades, kõrvaldamismeetodites jne ja miks? Näiteks, kas need tehti eelnenud vahejuhtumi, õnnetuse, ohtliku olukorra jms tulemusena või selleks, et vähendada heiteriski, suurendada tõhusust, vähendada jäätmeid jne. Kas need osutavad võimalikule heitele;
 - hooldustoimikud – kas need näitavad äravoolu, tsisternide, kaitsevallide, torujuhtmete jms korrasolekut? Kas hooldustoimikuid on peetud alates tegevuse alustamisest või on need alles hiljuti sisse seatud?;
 - tegevuskohas varem toimunud kontrollide ja teostatud parandustööde üksikasjad;
 - teavet keemiliste ainete olemasolu, korrosiooni, uue pinnakatte jms kohta võib saada ka 3. etapis teostatud füüsilise kontrolli käigus kogutud andmetest.

5.5. 5. etapp. Keskkonnatingimused

Esimese nelja etapi tulemusena tehakse kindlaks need kohad käitise tegevuskohas, kus saasteained võivad tulevikus keskkonda sattuda ja kus see võib olla juba juhtunud. 5. etapi eesmärk on teha kindlaks sellise heite käitumine ning pinnase- ja põhjaveekihi, mida see võib mõjutada ning määrata kindlaks millises ulatuses ja sügavuses tuleb maa-ala iseloomustada. See nõuab teadmisi pinnase ja põhjavee omadustest nii käitise tegevuskohas kui ka ümbritsevatel aladel, mis võivad mõjutada käitise tegevuskohta.

Võimaluse korral tuleks kasutada konkreetset tegevuskohta käsitlevaid andmeid. Kui sellised andmed ei ole kättesaadavad, kasutada võrdlusandmeid, kvalitatiivset/subjektiivset hindamist, kaudseid või ekstrapoleeritud andmeid. Igal juhul tuleks ära näidata andmete allikas ning kui see ei ole seotud konkreetse tegevuskohaga, lisada põhjendus valitud andmete kasutamise kohta ja kohaldatavad vea ülemmäärad.

Tegevuskoha omaduste käsitlemisel tuleks võrrelda järgmisi andmeid:

Topograafia

Kohalik topograafia ning pinnakatte liik (betoon, katmata maapind jne) iga heitepunkti läheduses määrab ära igasuguse heite vahetu mõju, samuti nagu heite asukoht maapinna suhtes (nt maapinnal, maapinnast kõrgemal, torustikust kõrgemal, allpool maapinda jne).

Tegevuskoha paanil võib olla näidatud pinnakatte liik ja kalle. Lisaks tuleks täpselt kindlaks teha laialivoolamistõkete alade, kogumissüvendite jms sügavus võrreldes ümbritseva maapinnaga, eriti siis, kui need asuvad maapinnast kas täies ulatuses või osaliselt madalamal.

Geoloogia ja hüdrogeoloogia

Esitada pinnase- ja kivimikihtide kirjeldus käitise tegevuskohas ja iga kihi füüsikalise-keemilised omadused, mis võivad mõjutada ainete käitumist ning nende liikumist läbi pinnase.

Teha iga kihi puhul kindlaks põhjavee (sh ülavee) olemasolu või tõenäoline olemasolu ning märkida ära hüdrauliline gradient, kui see on teada.

Osutada, mida pinnase ja põhjavee omadused tähendavad seoses ainete liikumisega läbi pinnase.

Aruandes ei ole vaja esitada täielikku geotehnilist kirjeldust, vaid piisab andmete lühikokkuvõttest. Täiendavat teavet võib vajaduse korral tulevikus esitada või kättesaadavaks teha.

Aruandesse tuleks koondada kogu kättesaadav teave tegevuskohas valitsevate üldiste tingimuste kirjeldamiseks. Varasemate uuringute tulemusena avaldatud geoloogilisi ja hüdrooloogilisi andmeid ei ole vaja praeguse uuringu tulemustest eristada.

Hüdroloogia

Märkida ära pinnavee omadused, selle voolusuund, kvaliteet/liigitus ja asukoht ning põhja sügavus tegevuskoha maapinna suhtes. Näidata iga veekogu puhul, kuidas tegevuskohast pärit heide võib seda mõjutada.

Tehislikud lekketeed

Teha kindlaks tehislikud lekketeed, teeninduskoridorid, äravoolud, tunnelid jne, mille kaudu võivad ohtlikud ained edasi kanduda ning edasikandumise tõenäoline suund, võttes arvesse, et see võib olla vastupidine looduslikule topograafilisele või hüdraulilisele gradiendile.

Ümbritseva maa kasutus ja vastastikune sõltuvus

Teha kindlaks ümbritseva maa kasutus, et määrata kindlaks need eelkõige gradiendist ülevalpool praktiseeritavad tööstus- ja tegevusalad, mille puhul võidakse kasutada samu või sarnaseid aineid ning mis võivad põhjustada saaste kandumise käitise tegevuskohta. Juhul kui saaste kandub käitise tegevuskohta, peab käitaja loa loovutamise ajal tõendama, et käitis ei ole oma tegutsemise ajal saastumist põhjustanud. Seepärast on tähtis teada, kas käitise tegevuskohaga külgnevad maa-alad võivad olla samasuguste või sarnaste saasteainete allikad.

5.6. 6. etapp. Tegevuskoha kirjeldus

Tegevuskoha kirjelduses tuleks eelkõige näidata varasema saaste asukoht, liik, ulatus ja kogus ning võimalikud tulevased heiteallikad, märkides ära pinnase- ja põhjaveekihi, mida selline heide tõenäoliselt mõjutab.

Sellega seoses võib olla kasu mudelitest, mis võimaldavad siduda omavahel heiteallikad, saaste levimise võimalikud teed ja vastuvõtjad, mida saaste tõenäoliselt mõjutab. Mitmesuguse teabe koondamine peaks aitama paremini mõista, milliseid riske võib saaste põhjustada keskkonnale ja inimeste tervisele.

Tegevuskoha kontseptuaalses mudelis esitatakse nii teatava maa-ala olemasolev saastetase kui ka võimalikud saasteallikad tulevikus. Mudeli võib välja töötada 3.–5. etapis kogutud teabe abil. See hõlmab tõenäoliselt olemasolevat teavet ja vähemal määral uut teavet, mis ei ole seotud allpool kirjeldatud 7. etapiga. Kui käitaja teeb ettepaneku kasutada tegevuskoha kontseptuaalse mudeli väljatöötamiseks olemasolevat teavet, tuleks arvesse võtta kõnealuse teabe usaldusväärsust, täpsust ja asjakohasust.

Võib olla soovitatav töötada käitise iga probleemse ala jaoks välja põhjalikumad mudelid selle asemel, et koostada kogu tegevuskoha jaoks üks üldine mudel joonise või teksti vormis. Näiteks võib luua tsisterni ümber oleva ala kontseptuaalse mudeli, milles võidakse välja tuua kaitsevallid, maapinna kalde suund, täitekohtade asukoht kaitsevallidest sees- või väljaspool, pinnakatte liik ala ümbruses ning geoloogia ja põhjaveetase. Selle teabe põhjal saaks hiljem oletada, kuhu keskkonda lastud asjakohased ohtlikud ained lõpuks jõuavad.

Tegevuskoha kontseptuaalse mudeli laad ja keerukus sõltub tegevuskohast ja tegevusala(de)st.

5.7. 7. etapp. Tegevuskoha uuring

Kui 1.–6. etapi läbimisel on saadud piisavalt teavet, mille abil saab tegevuskohta iseloomustada nii lateraalselt kui ka vertikaalselt ning määrata kindlaks pinnase ja põhjavee saastumise kvantitatiivne tase asjakohaste ohtlike ainetega, võib liikuda otse 8. etappi. Kui otsustatakse kasutada olemasolevat teavet, peab käitaja selle teabe esitamisel ning pädev asutus selle hindamisel olema teadlik selliste andmete kasutamisega seotud määramatusest ja riskist. Risk on muu hulgas see, et varasemate andmete puhul ei ole:

- võetud piisavalt arvesse asjakohaste ohtlike ainete keskkonda laskmist, mis võis toimuda pärast algandmete kogumist;
- võetud arvesse kõiki asjakohaseid ohtlikke aineid, vaid keskendutakse pigem mõnele neist ning
- võetud arvesse pärast andmete esmakordset kogumist tegevuskohas praktiseeritavates tegevusalades toimunud muutusi, mis võis kaasa tuua käitises kasutatavate, toodetavate või keskkonda lastavate ohtlike ainete muutmise.

Parim viis andmete terviklikkuse tagamiseks on see, kui määramis- ja analüüsimeetodid on selgelt kindlaks määratud ja esitatud. Olemasolevate käitiste puhul on kõige mõistlikum teha uued mõõtmised, kui pinnase seisundit käsitlevate varasemate andmete usaldusväärsust ja kvaliteeti ei ole võimalik tagada (nt seetõttu, et tulemused põhinevad vananenud meetoditel või ei ole täielikud).

Kui iseloomustada saab ainult osa alast võib ei ole piisavalt teavet lähteolukorra aruande koostamiseks, tuleks täiendava teabe hankimiseks teostada tegevuskoha uuring. Uus mõõtmine on parim viis saada teavet pinnase ja põhjavee lähteolukorra kohta, sõltumata sellest, kas see tehakse enne käitise kasutuselevõttu või loa läbivaatamisega seoses.

Proovivõtustrateegia

Kui uute mõõtmiste tegemist peetakse vajalikuks, on vaja välja selgitada sobivad proovivõtumeetodid, st viis, kuidas uued mõõtmised pinnases ja põhjavees tehakse. Kõige sobivama strateegia leidmiseks on käitajal soovitatav pidada nõu pädeva asutusega.

Valitud proovivõtustrateegiad peaksid andma piisava kindlustunde, et mõõtmised ja proovid kajastavad täpselt, milline on asjakohaste ohtlike ainete saastumise tegelik tase, et võimaldada kindlaks määrata pinnase ja põhjavee praegune seisund ja tingimused. Lähteolukorra aruandes tuleks esitada tegevuskoha saastetaseme hindamiseks kavandatud meetod, nt statistilised testid ja kõik ISO/CEN-standardid või nende puudumise korral kohaldatavad riiklikud standardid. Lähteolukorra uuringu tulemuste esitamisel tuleb proovivõtu- ja analüüsimetodeid aruandes piisavalt kirjeldada. Sellest järeldub, et kui tegevuskohta hinnatakse tegevuse täieliku lõpetamise korral, tuleb kasutada sama lähenemisviisi ja samu meetodeid või muid meetodeid, mille puhul on tõendatud, et nendega saab võrreldavaid analüütilisi tulemusi.

Proovivõtustrateegias tuleks:

- keskenduda kindlakstehtud asjakohastele ohtlikele ainetele ja nende ohtlikele lagunemisproduktidele ja metaboliitidele, mille füüsikaliskemilisi omadusi tuleb hinnata seoses pinnase või põhjavee saastumise tõenäosusega;
- võtta arvesse tegevuskoha hüdrogeoloogilisi ja hüdraulilisi tingimusi. Sobivaid üles- ja allavoolu asuvaid mõõtmiskohti tuleb kontrollida enne nende kinnitamist käitise tegevuskohas. Põhjavee kontrollimisel tuleks arvesse võtta voolusuuna võimalikke muutusi ja põhjavee taseme kõikumisi;
- tunnistada looduslike ja protsessiga seotud tegurite mõju võetud proovidele ja proovivõtustrateegiale (koht ja meetod), saasteainete omavahelisi seoseid, saasteainete ebaühtlast levikut pinnases või põhjavees, proovide käitlemist nende võtmise ja analüüsimise vahelisel ajal ning laborites tehtud mõõtmisi ning
- arvestada algusest peale nii praeguse saastetaseme määramist (sealhulgas varasem saastumine) kui ka vajadust hinnata saastet tegevuse täieliku lõpetamise korral. Eeltingimuseks on proovivõtukohade selge kaardistamine ja märgistamine.

Proove on soovitatav võtta nii pisteliselt kui ka plaaniliselt või need kombineerida. Valiku tegemisel peab arvesse võtma tegevuskoha ümbrust, tingimusi ja kohalikku keskkonda, sealhulgas mõõdetavate ainete laadi ja kogust. Nende kolme lähenemisviisi kirjeldus on esitatud allpool. Kui on kavas kasutada muud proovivõtumeetodit (nt liitproovide võtmine) peaksid nii käitaja kui ka pädev asutus kaaluma tulemuste usaldusväärsust võrreldes pisteliste või plaaniliste proovidega:

- i) plaaniline proovivõtt – keskendutakse aladele, kus kahtlustatakse saasteainete esinemist (ladustamis-, ümberlaadimiskohad jms). Nagu pistelise proovivõtu puhul, on ka plaanilise proovivõtu puhul vaja kaasnevaid kulusid silmas pidades teha eelnevalt otsus nõutava avastamistõenäosuse kohta;
- ii) pisteline proovivõtt – üldiselt proovivõtt, mis piisavate andmete korral annab selget ja ühemõttelist teavet aine keskmiste kontsentratsioonide ning leviku ulatuse kohta. Võttes arvesse, et kuna selle lähenemisviisi puhul on proovivõtt kogu käitises ühtne, mis võimaldab saada tegevuskohast täpse ülevaate, ei tohi proovivõtukohade valikut mõjutada välised asjaolud, näiteks olemasolevad hooned ja nende kasutamine või saasteainete esinemise kahtlus. Kui olemasolevates tegevuskohades rakendatakse pistelist proovivõttu, võib tekkida probleeme seoses hoonete, seadmete, teeninduse ja kommunaalteenuste osutamisega.

Selle lähenemisviisi puhul käsitatakse tegevuskohta maa-alana, mille kohta on vaja esitada algandmed (st tegevuskohta peetakse terviklikuks üksuseks ning käitise struktuuri või tsisternidest, protsessiseadmest vms tulenevaid konkreetseid riske ei ole vaja arvesse võtta). Sellise lähenemisviisi kohaldamisel on vaja eelnevat otsust saaste avastamise tõenäosuse kohta igal üksikjuhul. Sellega seoses tuleb võtta arvesse asjaolu, et suurema tõenäosuse saavutamiseks on vaja võtta rohkem proove ja sellega seotud kulud on suuremad.

Pinnast ja põhjavett käsitlevate andmetega seotud määramatus

Seoses pinnase- ja põhjaveeandmetega kaasneva määramatusega nii pisteliste kui ka plaaniliste proovide puhul tuleb silmas pidada kahte olulist asjaolu:

- i) põhjavett käsitlevate alusandmete kogumine: põhjavee tingimused võivad muutuda kiiremini kui pinnasetingimused ja põhjavee kvaliteet on aldis muutustele, mis tulenevad lubatud protsessidest sõltumatutest teguritest nagu põhjavee taseme ja kvaliteedi hooajaline kõikumine, muud saasteallikad, saaste edasikandumise muutumine, põhjaveekihi pH-taseme või redokspotentsiaali muutumine, paduvihmad jne. Kui lähteolukorra kindlaksmääramiseks võetakse andmeid rohkem kui ühest põhjaveeandmekogumist (nt kvartaalsed seiretulemused, mis hõlmavad vähemalt ühte aastat) saab käitaja esitada põhjavee lähteolukorra kohta palju usaldusväärsemaid andmeid;
- ii) statistilise andmeanalüüsi meetodite kasutamine pinnaseandmete hindamiseks: statistilistest meetoditest võib olla abi, et hinnata kvantitatiivselt pinnases leiduvate saasteainete keskmise kontsentratsiooni mõõtmisega seotud määramatust ja pakkuda seega tegevuskoha hindajatele ja reguleerivatele asutustele kindlamat alust otsuste tegemiseks. Tegevuskoha uurimisel mõõdetud saasteainete kontsentratsioone võib võrrelda kasutaja määratletud „kriitilise kontsentratsiooniga” või riskinäitajaga.

Kui kasutatakse statistilisi meetodeid, tuleb enne kindlaks teha, kas uurimise käigus saadud andmed sobivad selleks otstarbeks (nt peab olema piisavalt sama kvaliteediga andmeid proovidest, mis on võetud sobivas sügavuses ja kohas). Selle lähenemisviisi kasutamine eeldab hästi välja töötatud kontseptuaalset mudelit (vt 6. etapp), mis on aluseks proovivõtustrateegiale, mida on vaja statistiliseks analüüsiks sobivate andmete kogumiseks.

Proovide analüüsimine

Et tagada lähteolukorra uuringu tulemuste võrreldavus hiljem tehtavate uuringute tulemustega, tuleks kohaldada valideeritud analüüsimetodeid (selle tõenduseks on ametlikud ja dokumenteeritud tõendid, et analüüsimetod sobib ettenähtud otstarbeks ning on täpne ja korratav). Tuleks kasutada CEN- või ISO-standardeid ja nende puudumise korral riiklikke standardeid.

Peamine nõue on, et meetodid, mida kasutatakse lähteolukorra aruande koostamisel ja käitise tegevuskoha hindamisel tegevuse täieliku lõpetamise korral, oleksid analüütilise tulemuslikkuse poolest otseselt võrreldavad. Eriti oluline on see, et meetodiga tuvastatavad saasteained ja nende määramissaagised oleksid otseselt võrreldavad. Kuna laborite parim tava võib aja jooksul muutuda, on ülimalt tähtis kirjeldada kasutatud analüüsimetodeid nõuetekohaselt, et neid saaks kasutada ka edaspidi analüüsides tegemisel, nagu on nõutud tööstusheidete direktiivis.

Pärast pinnase ja põhjavee lähteolukorra andmete kogumiseks tehtud uuringut on vaja võib-olla täiendavat uuringut, näiteks kui tehakse kindlaks varasemate lubatud või muude toimingute tulemusena tekkinud saastumine, mis vajab täpsemat piiritlemist ja heastamismeetmete võtmist.

Pärast tegevuskoha uurimist on võib olla vaja koostada uus tegevuskoha kontseptuaalne mudel (vt 6. etapp) või olemasolevat täiendada.

5.8. 8. etapp. Lähteolukorra aruande koostamine

Kõnealuse etapi eesmärk on võtta kokku kõik 1.–7. etapis kogutud ja hinnatud andmed, et koostada aruanne, milles määratakse kindlaks pinnase ja põhjavee saastumine asjakohaste ohtlike ainetele. Lähteolukorra aruandes tuleks esitada täpne ja selge kirjeldus selle kohta, milliseid andmeid on pinnase ja põhjavee seisundi kindlaksmääramisel kasutatud, milliseid meetodeid on kasutatud aluspinnasest proovide võtmisel ja nende analüüsimisel ning kuidas tulemusi on statistiliselt või meetoodiliselt kontrollitud. Selles tuleks eelkõige selgelt esitada meetmed, mis on täielikult korratavad käitise tegevuse täieliku lõpetamise korral, ning tulemusel, mis võimaldavad kvantifitseeritud võrdlemist. Selleks on käesoleva dokumendi liites esitatud kontrollnimekiri.

Kui tegevuskohas leidub potentsiaalselt saastavaid aineid, tuleks lähteolukorra aruandes näidata, milliste pinnasekihtide või põhjaveekogumitega need on seotud ja kirjeldama nende kontsentratsiooni, laadi ja saastumise ulatust. Sama tähtis on selgelt esitada need asjakohased ohtlikud ained, mida käitise tegevuskohas ei leidu.

Lähteolukorra aruande koostamisel tuleks pidada silmas järgmist:

- see peaks olema koostatud loogilises ja struktureeritud vormis;
- see peaks sisaldama piisavalt teavet, et määrata kindlaks praeguse tegevuse või loaga hõlmatud tegevuste kohaldamisala ja mõju, sealhulgas kõigi asjakohaste pinnase- ja põhjaveeproovide võtmise kuupäevad;
- selles tuleks selgelt ja täpselt kirjeldada kasutatud lähenemisviise ja hindamise tulemusi, samuti kõigi võimaliku mõju avaldavate ehitustööde, kaevude, puuraukude ja muude proovivõtukohade asukohta vastavalt standarditud geograafilisele võrdlussüsteemile;
- selles tuleks selgelt kirjeldada analüüsimeetodeid, mida kasutati ohtlike ainete kontsentratsioonide kindlaksmääramisel pinnases ja põhjavees, vajaduse korral viidata kasutatud riiklikele või rahvusvahelistele standarditele või mis tahes muule liikmesriigi suunisdokumendile, mida uuringute tegemise ajal kasutati;
- selles tuleks ära märkida aruande koostamisel kasutatud lähenemisviisiga seotud teaduslik määramatus ja piirangud;
- selles tuleks esitada kõik asjakohased tehnilised andmed (mõõtmised, kalibreerimistunnistused, analüütilised standardid, akrediteeringud, kaardid, proovivõtupäevikud jne), et käitise tegevuse täieliku lõpetamise korral oleks võimalik teha usaldusväärne kvantifitseeritud võrdlus.

Tööstusheidete direktiiviga hõlmatud eri tegevusalasid käsitlevate lähteolukorra aruannete liik, põhjalikkus ja esitusviis võivad olla erinevad eeldusel, et aruande koostamise ajal on endiselt võimalik nõuetekohaselt kindlaks määrata pinnase ja põhjavee saastumine asjakohaste ohtlike ainetega.

Liide

Lähteolukorra uuring ja kontrollnimekiri lähteolukorra aruande jaoks**LÄHTEOLUKORRA ARUANDE VAJALIKKUS**

Teha kindlaks käitises kasutatavad, toodetavad või keskkonda lastavad ohtlikud ained

Teha kindlaks, millised ohtlikud ained võivad saastada pinnast või põhjavett (asjakohased ohtlikud ained)

Teha kindlaks, kas asjakohased ohtlikud ained võivad realselt saastumist põhjustada

Teha kindlaks kõik võimalikud allikad, mis on varem saastumist põhjustanud

ANDMETE KOGUMISE ÜKSİKASJAD**Olemasolevad andmed**

Asjakohased käitise plaanid, millel on näidatud käitise piirid ja põhilised huvipakkuvad punktid

Eelmiste aruannete läbivaatamine ja kokkuvõtte koos viidetega aruannetele

Kokkuvõtte käitise tegevuskohas teostatud riskianalüüsides, mis on asjakohased seoses alusandmete kogumisega

Tegevuskoha uuring

Uuringu põhjendus — võib hõlmata loetelu võimalikest saasteallikatest, mis on olulised seoses iga kavandatava uuringukohaga

Piirangud, mida võidakse kohaldada uuringukohtade valimisel

Meetodid, mida kasutatakse uuringuavade moodustamiseks, nt puuraugud, proovivõtusüvendid, avaustega proovivõtukehade rammimine pinnasesse (*window-sampling*).

Meetodid, mida kasutatakse proovide kogumiseks, säilitamiseks ja laborisse transportimiseks

Proovivõtt ja seire

Proovivõtustrateegia aluspõhimõtted, nt plaanilise proovivõtu puhul kavandatud proovide võtmise põhjendus, pisteliste proovide puhul proovivõtukohtade vahemaad ja paiknemine.

Põhja- ja pinnavee seirekavade kirjeldus ja selgitus

Seire ja proovivõtu üksikasjad: andmed koha, sügavuse ja sageduse kohta

Analüüs

Valitud analüüsimetodite põhjendus

Analüüsimetodite kirjeldus ja tulemuslikkus

ANDMETE ESITAMINE JA NENDE TÕLGENDAMINE ARUANDES

Kirjeldus käitise tegevuskohas valitsevatest tingimustest, sealhulgas põhjavee seisund ja pinnavee omadused

Keemiliste analüüsides ja tegevuskoha seire koondtabelid

Saaste liigi, laadi ja ruumilise leviku kirjeldus, vajaduse korral lisada plaanid

Andmete analüüs ja üksikute saasteainete representatiivsete kontsentratsioonide arvutamine sobival olulisuse tasemel

Käitise tegevuskoha uuringu tulemuste hindamine kontseptuaalse mudeli alusel

TÖÖTLEMATA ANDMETE ESITAMINE (ARUANDE LISA)

Plaan, millel on näidatus seire- ja proovivõtukohtade asukoht

Tegevuskohas teostatud tööde ja kohapeal tehtud tähelepanekute kirjeldus

Uurimispuuraukude tegemise, puursüdamike võtmise ja puurimiste päevikud

Puurauguga uuritava pinnasevööndi üksikasjad ja muud puuraugu seireseadmete tehnilised andmed

Seiretulemused

Analüüsimiseks esitatud proovide kirjeldus

Asjakohased kvaliteedi tagamise ja -kontrolli andmed — see võib hõlmata personali akrediteeringuid, seadmete kalibreerimise tunnistusi, laborite akrediteeringuid (riiklikud ja rahvusvahelised standardid)

Laborianalüüside aruanded, mis on koostatud vastavalt asjakohastele kvaliteedi tagamise ja -kontrolli andmetele, sealhulgas asjakohastele rahvusvahelistele analüüsi- või katsemeetodite standarditele

Proovide ja andmete nõuetekohase säilitamise dokumentatsioon